

Ojczysty - dodaj do ulubionych / Ciekawostki językowe

PATAŁACH W FATAŁASZKACH

OJCZYSTY – DODAJ
DO ULUBIONYCH

Lekceważące i mniej lub bardziej obraźliwe określenie kogoś, kto niestarannie, niedbale i niezdarnie wykonuje powierzone mu zadania, to przeróbka neologizmu wprowadzonego do polszczyzny przez Juliusza Słowackiego. Słowo PATAŁACH miało pierwotnie postać FATAŁACH i nieco inne znaczenie: w swoich listach nasz wieszcz narodowy pogardliwie i z dużym dystansem określał tym mianem zarówno niezbyt cenionych ludzi, jak i przedmioty, a nawet własne wiersze, niegodne – jego zdaniem – wyrobionego czytelnika. W postaci FATAŁACH słowo to jest regionalizmem wschodnim przejętym z ukraińskiego. Początkowe f przeszło w p zapewne na skutek pomyłki zecerskiej (obie litery są do siebie stosunkowo podobne) albo poprzez zmianę wymowy (obie spółgłoski: [f] i [p] są bezdźwięczne i mają podobne miejsce artykulacji, można je pomylić). Ukraiński źródłosłów może być natomiast spokrewniony albo z rumuńskim określeniem fată oznaczającym dziewczyną bądź córkę, albo z tureckim battal ‘bezwartościowy’. Spokrewnione z FATAŁACHEM / PATAŁACHEM damskie FATAŁASZKI i – rzadko dziś używane – niezdobnie FATAŁACHY – oznaczały zarówno ‘damskie ubrania’, jak i ‘liche babskie odzienie’, a także ‘błahostki, drobnostki, rzeczy niewarte uwagi’.